

localitzat sobretot de la banda de Tarragona i del Matarranya (a Calaceit, 1921, *BDLC* XII, 278).³

Si en tinguéssim una etimologia pre-romana segura, això acabaria de donar una gran força a l'igualament amb el nom de la nostra vila d'Alcover, i per consegüent a l'etimologia pre-romana.

N'hi ha bones vies etimològiques; més d'una. Cap de ben clara ni segura. I això pot donar peu al pensament del qui digui: incert per incert, és més prudent atènyer-se a l'alternativa aràbiga, més planera, i almenys declarada inobjectable. No puc subscriure aquesta argumentació, però tampoc puc deixar d'admetre-la com fundada. És segur que la terminació pre-romana -ERR podia donar -er en el romànic o mossàrab o català del Camp de Tarragona. En els Pir. catalans i aragonesos, certament; en cat. ¿no hauríem d'esperar almenys que hauria donat è oberta (*ferro, verro, cerro*)? Car en el ribag. i ross. antic, fins quan el redueixen a *fer*, la e és oberta, no pas com la d'Alcover; cert que hi podia haver subjecció a la terminació trivial -er, però sempre restaria que entre les mencions medievals no n'hi ha cap amb *rr*, sinó sempre -er/-erio/-ario des de l'any de la Reconquesta cristiana. El criteri estadístic seria: majoria franca en el Cp. de Tarr. de noms romànics o aràbics sobre els pre-romans. Fins i tot es podria discrepar del pre-romanisme d'*Alcubierre*, admetent que des d'un aràbic *Alcover* o *Alcovier* s'havia passat allí a *Alcobieŕ* > *Alcobierre* per ultracorrecció (cf. el que he escrit d'*Alpujarras* s. v. *Albuixarres*). Diríem que això últim és argument forçat, però no gosarem pas dir-ho dels anteriors.

Concretem, doncs, les possibilitats etimològiques pre-romanes. -err orienta cap al basc, o més amplament ibero-basc, sobretot pels freqüents compostos amb -erri 'paratge, país', 'poble' (*Goyerri, Ekerrri, Aberrri, Txorierri*). *Ergoien* «aldea, campagne» (biscaï, en Azkue), *Ergoien(a)* poble d'Alta Navarra, *bergora* 'aldea', 'pueblos altos', en Harriet; doncs, un compost tautològic d'aquest mot per a «aldea» i -er 'paratge o país'; o bé lligat amb *erre* 'cremar': llavors «aldea quemada», «soccarrada en guerres etc.' Caldria postular una variant ibèrica *Erko/Elko-*, amb -k- ibèrica, o bé atribuir la sorda a arabització; després, la dissimilació *r-rr* > *l-rr* ja aniria sola.

Ens guardem, per tant, de dissimular que és probable una hipòtesi pre-romana; i que encara més la semblança amb *Alcubierre* i la terminació d'aquest nom ens indueixen cap a un origen ibero-basc. O, més àmpliament, pre-indoeuropeu.

En fi, d'altra banda, hi ha pistes que s'obren per la banda indoeuropea, o més àmpliament europea: ERCAVIGA, cap a Cuenca (-*gavia* en Livi, -*gaucica* en Ptolemeu, potser = Cabeza del Griego o Uclés; cf. *Ercavium* en una inscripció de Saintonge); ARCOBRIGA també a la Tarraconense (Holder I, 184): ¿algun derivat d'això en -ARIUS?: car hi ha un cèltic insular *erē* 'gris fosc, o vermell-negrós, o pigallat' amb derivat *Ercagnos, Ercai* en inscripcions paleo-càmbriques o ogàmiques; formes cèltiques amb la caiguda normal de P- indoeuropea en cèltic, d'on irl. mj. *orc* 'salmó',

corresponent al gr. i greco-llatí *περχή* i ll. *porcus*, peixos semblants a la truita o la perca; ara bé, essent compost d'això el nom de riu lígur *Porco-bera* 'portador de truites' (Pok., *IEW* 821.7 + ieur. *bhero* 'jo porto'), ¿podríem potser postular un compost cèltic igual *Erco-beros com a nom del riu Francolí, i admetre que del riu s'havia transmès el nom al poble d'Alcover? És clar que tot això és una feixuga i complicada combinació, més que més essent *Alcover* un poble ja muntanyenc, no pas vora del riu —si encara fos La Plana—; tot plegat una hipòtesi amb molts postulats, als quals s'hi afegiria encara una accentuació postulada, i dissim. *r-r* > *l-r*.

Reconec, doncs, que m'he anat desenganyant d'aqueixos treballs de molts anys. I potser això ens induirà a negar en bloc l'alternativa pre-romana, i atènyer-nos a l'aràbiga. Quant a això, però, fóra excessiu. L'alternativa resta; i, si bé obscura en últim terme, la pista assenyalada per *Alcubierre* és un índici positiu, mal sigui un cap sense centener.

Tampoc hem de silenciar alguna possibilitat merament romànica. *L'Alcovera* és una significada partida del terme de Montesa, la gran vall valenciana on s'han fet tantes troballes pre-aràbigues i fins pre-romanes; allí mateix hi ha velles ruïnes (xxxii, 60.13). Massa lluny i massa important per poder assegurar que sigui un nom succedani del del poble d'Alcover. Encara menys versemblant fóra veure-hi un mer derivat del català (< àrab) *alcova*: ni per a l'un nom ni per a l'altre no hi hauria base topo-semàntica. Però ateses aqueixes ruïnes, i el record de la vella església romànica d'Alcover, que en deien *La Mesquita* (*GGC, DAG*), suscitaria la idea de construccions d'edat romana o visigòtica: tindríem potser, en tots dos noms, un ARCUARIUM, pl. (ARCUARIA) 'lloc dels arcs': l'adjectiu *arcuaris* 'relatiu als arcs' ja fou usat per Vegeci; i per un altre, en el sentit de 'fabricant d'arcs de tirar'. Simple possibilitat també. I menys fundada que l'aràbiga i les pre-romanes.

En conclusió. Tot sospesat, l'etimologia aràbiga és la més documentada (veg. la nota 1), si bé restant un poc imprecisa; i restant obertes les perspectives pre-romanes, tant o més vagues.

El que cal desmentir sense titubeig —fins i tot si acluquem els ulls al costat ridícul de la presumpció— és la de l'*AlcM*, heretada sens dubte per En Moll de la primera edició de l'obra, quan hi manava el tro de veu de l'«home de combat», mestre seu —inspirada en el desig de posar el bo d'AMAlcover com el cap suprem de tothom! Posem el ninot de cap per avall, i el cognom del mestre anirà al cap de l'article; i així un adulador li suggerí que el seu nom significava «el pesador» (com donant a entendre 'sospesador, assenyat director'); perquè hi llegim: «d'una forma mossaràbiga *al-qobbair*, compost de l'ar. *qobba* —híbrid— amb el sufix ll. -ARIU». Però aqueix ar. *qobba* 'balança, romana' simplement no existeix. Com explica Dozy (*Suppl.* II, 297a, 298a) l'únic que existí és *qobba* 'cúpula, volta', 'sala en cúpula', d'on el nostre *alcova*, i en masc. *qobb*: els quals, entre moltes accs., tenen en